

НАРОДНЫ НОВИНКЫ

КУЛТУРНО-СПОЛОЧЕНЬСЬКИЙ ТЫЖДЕННИК РУСИНІВ СР

р. XVII

ч. 5 – 8

28. фебруара 2007

ціна 6,- Ск

Хочете допомогти? Мате можливість і формов 2 % з дані про Народны новинки і Русина!

Як? Просто. Кажда фізична і правницька особа при одовзданю свого данёвого признаня може выповнити на данёвём уряді приступный формуляр, у яким уведе, же дарує дві процента з дані з прийму на учет обчаньского здружіня Русин і Народны новинки (Občianske združenie Rusín a ľudové noviny, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov) чісло учту 1386912153/0200 у Всеобщей уверовой банці, побочці в Пряшові.

З цілого сердца дякуеме допереду выштыкым нашым добродителям.

РЕДАКЦІЯ

• Перед презентаціёв книжок академіка, проф. П. Р. Маґочія, ПгД., у Славянській штудовні Штатной научной бібліотеки в Пряшові мав переговори з директором ІРІНШ Пряшівской універзіты проф. Паеддр. Ш. Шутаём, др. н., і з ПгДр. Аннов Плішковов, ПгД., котрым передав далшу колекцію книжок до книжніці інштитуту. Нас найвеце інтересовала русиньска верзія книжки Народ нивідкы, котра є выдрукована, але іщі не є книгарьскы оброблена. На презентації были: (зліва) Ш. Шутаём, проф. ПгДр. П. Шворц, к. н., П. Р. Маґочій, ПгДр. С. Конечні, к. н. Потім П. Р. Маґочій тыж передав далшу колекцію кнжиков до спомянутой штудовні, а то до рук директоркы бібліотеки Мгр. В. Завадьской за участі організатора презентації Мгр. А. Зозуляка. Наконець была автограмада.

Русиньска місія председы СРР у 5 країнах

Так найвыстижніше бы ся дало повісти о стрічах з многыма людьми і участі на многых акціях председы Світової рады Русинів (СРР) Павла Роберта МАґОЧІЯ на Словенську, в Польську, на Україні, в Румуньску і Чеську в днях 16. – 25. фебруара 2007. А теперь конкретно яку стрічі абсолвовав: Словенсько, Пряшів, 16. 2. 2007:

В першы день перебуваня на Словенську академік, професор Павел Роберт Маґочій ся стрітив з директором Інштитуту регіональных і народностных штудій Пряшівской універзіты проф. Паеддр. Стефаном Шутаём, др. н., і одборнов асистентков Одділіня русиньского языка і культуры того інштитуту ПгДр. Аннов Плішковов, ПгД., з котрыма іднав о можностях далшой сполупраці на базі сполочных выскумных проектів. Проф. Маґочій, так як при подобных стрічах в минулости, і теперь подаровав русиньскому одділіню далшу колекцію книжок до бібліотеки, яку помогуть штудентам русиністики спознавати розлічны аспекты жывота Русинів у світ.

Другов акціёв того дня была презентація трёх языковых верзія книжки того канадського історіка (русиньской, англійской і української) під назвов *Народ нивідкы* і зборника 23 авторів, котры написали свої статі на почесть 60. років народжіня (нар. 26. 1. 1945) П. Р. Маґочія в пятёх языках. Самособов не хыблять мідржі нима і русиньскы авторы зо Словенська – доц. ПгДр. Василь Ябур, к. н., і Анна Плішкова. Акція мала одборну уровень вдяка одборному выкладу історіків: к першій книжці выступив ПгДр. Станіслав Конечні, к. н., історік Сполоченско-научного інштитуту САН в Кошіцах, а ку другій під назвов *Русини і їх сусіды* (зоставитель: Богдан Горбаль, Патріція А. Крафчік, Елейн Русинко) выступив проф. ПгДр. Петер Шворц, к. н., працovníк Інштитуту історії ФФ ПУ в Пряшові. Акція была в Славянській штудовні Штатной научной бібліотеки в Пряшові, де выштыкых притомных привітала директорка книжніці Мгр. Валерія Завадьска, якій П. Р. Маґочій презентованы книжки подаровав, жебы служыли штудуючым в Славянській штудовні. Презентацію зорганізовала Словенська асоціація русиньских організації у сполупраці зо спомянутых книжніцёв. Участь на ній прияла шырока громада Пряшівчан, переважно Русинів, але пришили і даякы заграничны гості з України і з Німецька.

17. 2. 2007:
В тот день проф. П. Р. Маґочій ся стрітив наперед з челныма представителями Сполку русиньской молодежи Словенська (председкынёв Мгр. Алёнов Блыховов, членом выбору Петром Крайняком, мол., членами Мірославом Лацовов-Губцей і Михаїлом Дроновом) і Світового форуму русиньской молодежи (підпредседкыня А. Блыхова), в дискузіі з котрыма ся дознав о проблемах даных організації, але главно о приправах 3. Світового форуму русиньской молодежи, котрый буде того року в румуньскім Сіґеті.

Дуже важнов была далша стріча – в Пряшівскім грекокатолицькым єпископскім уряді: з генералным вікарём ТгДр. Марцелом Мойзешом, вікарём про Русинів о. Петром Павлом Гальком, ЧСВВ, і директором уряду о. Любоміром Петріком, котрых председы СРР інформовав о неспокойности русиньских віруючых із процесом словакізації і неможностёв у повній мірі в пастораціі поужывати русиньскый списовный язык, котрый на Словенську був кодифікований в 1995 році, а тот факт бы мала решпектовати і грекокатолицька церьков. (Позн. авт. – Также то не є „якыйсь“ язык, котрого правла дахто там зробив, як 25. 2. 2007 на волнах Радія Патрія повів принижливо Русин, кошіцькый екзарха, Монс. Мілан Хаутур, хоць тот язык узнаний як списовный нелем Міністерством школства СР, нашым штатом, але і в научнім світї, лем церьковна грекокатолицька єрархія теперь ся го снажить принижовати, но тым самым сам Монс. Хаутур ся принижье як Русин!) Было говорено і о Харті русиньских грекокатолицьких віруючых 2007.

Камюнка, 18. 2. 2007:
В неділю, путёв до Кракова, проф. Маґочій ся заставив у русиньскім селі Камюнка і взяв участь на Службі Божій у містній грекокатолицькій церькви, де в сучасности є парохом о. ТгЛіц. Франтішек Крайняк. В неформалній дискузіі ся дотулили актуальных проблемів русиньских священників, процесу впроваджованя русиньского списовного языка до пасторачной практикы, проблемів у звязи з перекладами церьковных книг до русиньского языка, як і процесу схвалёваня тых перекладів з боку церьковной єрархії.

Польско, Краков, 19. 2. 2007:
Тот рік, як знаме, буде богатый на цілорусиньскы акції. Окром Світового конгресу Русинів (21. – 24. юна) ся уж минулого року зачали приправы навколо організованя 3. Міждінародного конгресу русиньского языка, який буде 13. – 16. 9. 2007 в Кракові. Кідже языковий конгрес ся організує, як і передтым, з ініціативы СКР, перебуваня в Европі председы СРР П. Р. Маґочій выужыв на навщіву гостителів конгресу – Ягелоньской універзіты в Кракові, де в Педагогічній академії проходило засіданя організаційной, програмовой, фінанчній і выставочной комісії 3. конгресу русиньского языка за участі проректора про науку той академії проф. Др. габ. Тадеуша Будревіча, ведучой організаційной комісії Др. Олены Дучь-Файфер, учителькы русиньского языка в тій академії, ведучой програмовой комісії А. Плішковой, і ведучой фінанчній комісії Веры Сандовіч-Баконьской. В

(Закінчїня на 2. стор.)

Рішали ся проблемы Русинів у розлічных країнах

А то на засіданю Світової рады Русинів (СРР) – выконного органу Світового конгресу Русинів (СКР), 23. 2. 2007 у місті Сіґеті в Румуньску, де в днях 21. – 24. юна 2007 буде уж 9. Світовый конгрес Русинів.

Гоститель членів СРР, „газда“ найближшого конгресу, председы Культурного общества Русинів Румуньска – Др. Юрій Фіркак у вступі привітав выштыкых членів СРР, котры пришили в стопроцентній участі. Хыбовав без оправданя лем позванный гость, председы Світового форуму русиньской молодежи Микола Медеші.

Засіданя вів председы СРР Павел Роберт Маґочій. Спершу подав інформацію о ёго стрічах з представителями амбасад і міждінародных організації із центром у Вашингтоні. Дакотры амбсady подля потреби на-вщівив у недавнім часі уж по другій раз, а то українську і румуньску, бо ту была найвекша потреба. Стрїтив ся і з міністерков заграничных діл США Кондолізов Райсовов і сенатором Мек Кейном, котрый, окрем іншого ся інтер-

есує о позицію Русинів на Україні. Председы СРР зясує вызвав выштыкых членів СРР, жебы му послали по два найважнішы проблемы, котры мають Русини в їх країнах, жебы міг компетентно і конкретно жадати вирішіня тых проблемів на стрічах з амбасадорами країн, де жыють Русини, як і з нунціём Амбасады Ватікану у Вашингтоні. Тот го попросив написати письмо о проблемах Русинів у Грекокатолицькій церькви на Словенську і на Україні, зато 17. 2. 2007 ся председы СРР стрїтив із генералным вікарём Марцелом Мойзешом, вікарём про Русинів Петром Павлом Гальком, ЧСВВ, і директором Єпископского уряду в Пряшові Любоміром Петріком, як і з єпископом Мукачевской грекокатолицькой єпархії Монс. Міланом Шашіком 21. 2. 2007 в Ужгороді. Дотеперь ся іщі не стрїтив із амбасадором Хорватії у Вашингтоні, але зробить так у найближшій часі.

Друга ёго інформація была о приправі 3. Міждінародного конгресу русиньского языка, котрый буде (Закінчїня на 2. стор.)

• 23. 2. 2007 у Сіґеті в Румуньску было засіданя Світової рады Русинів (СРР), за челный стіл котрого засіли: (зліва) председы Культурного общества Русинів Румуньска, посланець парламенту за Русинів Румуньска, підпредседы СРР і главний „газда“ 9. Світового конгресу Русинів у тім же місті Др. Ю. Фіркак і председы СРР П. Р. Маґочій. На конець доведого засіданя СРР ей члены ся сфотографовали на памятку: (справа) таёмник СРР А. Зозуляк, члены СРР – о. Д. Сидор, Ш. Лявинець, А. Колча, председы П. Р. Маґочій, Л. Сеґеді-Фалц, підпредседы Ю. Фіркак, А. Пілатова, Д. Палуґа. Почас обїду члены СРР ся стрїтили і ведно побісїдовали з Русинами той области, мідржі котрыма было і дость молодых. Будова умелецького ліцея у Сіґеті, в концертній салі котрой в днях 21. – 24. 6. 2007 буде проходити 9. Світовый конгрес Русинів і 3. Світовый форуму русиньской молодежи.

• Найвишнійшими стрічами президи СРР П. Р. Маґочія в Ужгороді були дві стрічі, а то участь на Округлім столі в малій салі Обласной рады (ОР) на тему *Узнања русиньской народности на Україні*. На тій стрічі, окрем інших, були: (зліва) президи Союзу подкарпатських Русинів о. Д. Сидор, президи Общества А. Духновича в Ужгороді В. Падяк, П. Р. Маґочій, заступця президи ОР М. Мартин, посланець ОР і президи Народной рады Русинів Підкарпатя Є. Жупан. Другов стрічов президи і таємника Світовой рады Русинів були переговори з: (далей зліва) президи ОР М. Кічковским і заступцем Обласной державной адміністрації В. Гобликом.

Русиньска місія президи СРР у 5 країнах

(Продовжіння з 1. стор.)

притомности далших членів програмовой комісії з Польска – професора Слезьской універзіты в Катовіцях **Генріка Фонтаньского** і авторкы многых учебників лемківского языка і учителькы русиньского языка **Мірославы Хомяк** з Усця Горліцького був подробно обговорений програм конференції, на котрій возьме участь 30 реферуючих, переважно научных працівників, 40 учителів русиньского языка з розлічных країн і 10 честных гостів. Окром того будуть позваны тоты найвишнійшы особыности політичного і сполоченьского жывога в Польску, о покровительстве над тов акційв буде пожаданий президент Польской републики.

Кідже языковий конгрес буде мати до діла і з Ягелоньсков бібліотеков, пообіді проф. Маґочій ся стрітив із віцедиректором той престижной бібліотеки **Мґр. Рішардом Юхневичом**, де бісідовали о можностях в просторах той книжніці зробити в рамках конгресу выставку русиньскоязычных книжок выданных у розлічных країнах по році 1989, як і выставку пропагандных матеріалів о Русинах. Была зроблена догода і становлены відповідні реалізаторы той выставкы: **Лариса Ільченко** з Ужгороду і **Александр Зозуляк** з Пряшова. Выставка буде отворена од 13. до 27. 9. 2007.

Україна, Ужгород, 20. 2. 2007:

Барз важны стрічі были приправлены почас перебування проф. Маґочія в Ужгороді. В першій ряді то была участь на Округлім столі на тему *Узнања русиньской національности на Україні: задача контактования містных адміністраціонно-політичных еліт із русиньскыма культурно-народностныма обществами* в малій салі Закарпатской обласной рады в Ужгороді за притомности заступцю президи той рады **Михайла Мартиня**. Акцію зорганізував президи Общества А. Духновича в Ужгороді **Валерій Падяк**. З того засідання вышли конкретны рішіня, котры буде треба зреалізувати. Інакше, з боку М. Мартиня было высловлене повне порозуміння вымагань членів русиньских організації.

21. 2. 2007:

Так як в Пряшові, і в Ужгороді была напланована стріча з з церковныма представителями. Но на розділ од Пряшова, в Ужгороді проф. Маґочія прийав епіскоп Мукачевской грекокатоліцькой епархії **Монс. Мілан Шашік, ЧП**. В дискусії были настановлены проблемы українцізації в тій церкві в рамках Підкарпатя, як і обговорены причіны нехосновна русиньских перекладів Євангелії і Апостолів у підкарпатських русиньских парохіях.

Далший „ужгородський” програм був замірняний на сфері школьскої і культурно. В першій ряді ішло о стрічу з членами Школьскої рады русиньских недільных школ на челі з **Василем Сарканичем** із Свалявы, котра мать на старости 27 русиньских недільных школ на Підкарпатю. Учасници засідання дискутували о можностях розширення кількосты школ, але і о актуальній проблемі выдання учебників русиньского языка, звазявши до уваги главный проблем на Підкарпатю – в якім варіанті русиньского языка їх приправлєвати (!?).

Актуална ситуація розділення Русинів Підкарпатя до дакілхох організації, які часто ся не годни добісідовати міжді собов, была темов дискусії наперед з активістами Союзу підкарпатських Русинів на челі з президом о. **Димітрієм Сидором**, котрый президи і таємника СРР інформовав о проблемах із другов групп русиньских організації соединенных у Народній раді Русинів Підкарпатя на челі з **Євґеном Жупаном**, якого позицію собі представителі СРР тиж выслушали, говорило ся і о проблемі коло Народного дому Русинів в Ужгороді, котрий є тепер у власности Общества А. Духновича на челі з **Валерієм Падяком**. Обидві акції были у великій салі споминаного дому, де тепер каждый тыждень є холем една культурна акція, а так тот будинок не є „мертвым” як перед тым, або як у Пряшові Руський дом.

Далша стріча ся реалізувала на території Ужгородської народной універзіты, де была приправена стріча **ПґДр. Анны Плішковой, ПґД.**, і **академіка, проф. П. Р. Маґочія, ПґД.**, із студентами Ужгородської універзіты, котры їх інформовали о можностях навчання русиньского языка у основных, середніх і високої школах на Словеньску і в інших країнах, і о можностях стажованя на Торонтській універзіті з цілєм перспективного заміряня на русиньскіку. Обидвой охотно одповідали на многы вопросы студентів, котрым, недіме ся, холем мало ся одкрыли очі у вопросах екзистенції і решпектованя у світі русиньского списовного языка.

Програм того дня ся продовжовав святочным актом отворіня унікальной у світі Галерії портретів вызначных особыностей русиньской історії і культури од Заслуженого маляря України **Василя Скакандія** в Народнім домі Русинів в Ужгороді. Отваряючі нову галерію в Ужгороді, пантлик святочно перестригли **П. Р. Маґочій, В. Скакандій** і Народній маляр України **Володимир Микита**, котрый наслідно выступив з одборным выкладом к объагу даной выставкы, в рамках котрой было представлено першых 15 портретів із 100 планованых. Міжді ними є і портрет першого президи Світовой рады Русинів **Василя Турка-Гетеша**.

Последнім пунктом програму того дня была презентація книги *Народ нивыды* П. Р. Маґочія у великій салі Народного дому Русинів, ку котрій одборный выклад мали Заслуженыи учитель України **Михайло Алимашій** і **Ігор**

Керча, а слово мали і **А. Зозуляк** як організатор першой презентації в Пряшові, і **В. Падяк** як главный організатор акції і выдаватель той книжкы. В рамках презентації ся представив у культурнім програмі фолкорный колектив *Лемківчанка* зо села Зарічово і декламаторка, учителька русиньского языка з Перечіна – **Анна Меґела**.

22. 2. 2007:

Богатый програм перебування в Ужгороді закінчила в последній день стріча з найвишійшима представителями політичного жывога в Закарпатській області і пресконференція з **Александром Зозуляком**. Перша важна стріча была в будові Обласной рады і Обласной державной адміністрації в Ужгороді, конкретно з: президом Обласной рады **Михайлом Кічковским**, єго заступцем **Михайлом Мартином**, представителєм Обласной державной адміністрації **Володимиром Гобликом**, заступцем Верховной рады України в ділах націоналностей **Василем Кузєм**, ведучов управліня у вопросах народностей **Юдітов Євчак** і ведучим одділіня Обласной державной адміністрації **Михайлом Половичом**. В дискусії президи СРР настовив проблем неузнања на Україні самостатной народности Русин. Выштыкы притомны начальници были прихылны думці, же треба признати такую національность за самостатну, лем треба глядати про реалізацію той думкы далшы, ефективнішы формы діятельства. Были згодні, же першым кроком бы было то, кібы штатістичный уряд зарядив уж записаных 10 100 Русинів, котры ся при списованю людей в році 2001 на Україні приголосили к русиньскій національности, міжді членів самостатной національности, а не етничной группы, респ. субетносу України. Бо Устава України гарантує право каждого обчана републики пригосити ся к тій національности, какой ся сам чус і поваже. Діло є в тім, же на Україні суть лем дві націоналности – Українці і кримскы Татары, остатні суть етничныма группами?

Пресконференція зо шефредактором русиньских періодичных і неперіодичных выдань **Мґр. Александром Зозуляком** у салі уж выше споманутой галерії ся дотыкала історії і сучасности русиньских выдань на Словеньску, можностей поужываня русиньского списовного языка на Словеньску у масмедіях і в інших областях культурного і сполоченьского жывога. В наслідній дискусії з новинарями А. Зозуляк одповідав на їх вопросы. В дискусії выступили тиж президи СРР **П. Р. Маґочій** і членове СРР: **Аґата Пілатова** з Чеська і **Андрій Копча** з Польска.

Румуньско, Сіґет, 23. 2. 2007:

Місто Сіґет, яке ся рихтує на 9. Світовый конгрес Русинів, ся стало центром засідання Світовой рады Русинів, яке было у малій салі Містьского уряду за притомности выштыкых членів СРР. (О тім засіданю кус вєще ся мож дочітати в статії під назвов *Рішали проблемы Русинів у розлічных країнах*.)

Тема конгресу была вдчянов про румуньских журналістів, які в рамках пресконференції ся интересовали выслідками засідання СРР, приправами 9. СКР і діятельством Русинів у світі вообще.

Може найпримінішов частєв того дня была стріча почас обїду з марамороськыма Русинами – зо Сучавы, Переґу Маре, Бистро и інших сел Марамороша. Красно сьме ся могли з ними добісідовати по русиньскы. В Мараморошу є 17 русиньских сіл, лем сильній ту був рух румунцізації, тепер украинцізації, но много містных Русинів, або як они себе называють Руськыма, зістали самы собов. А жебы ся вєще людей навернуло ку своему коріню, тому мать послужыти і 9. Світовый конгрес Русинів у Сіґеті.

Чесько, Прага, 25. 2. 2007:

Свій „европський” програм проф. Маґочій закінчив навщівов стовежатої Прагы і стрічов з чельныма представителями Общества приятелів Підкарпатской Руси, де выслулав актуалны проблемы, котры єго членове мають. Найвєшым очівісно є, же друга група была і є проти назвы організації Общество Русинів і приятелів Підкарпатской Руси. Видить ся, же якось закономірно в сучасности мусять быти в каждой країні холем дві протилежны группы, нелем у Чеську (Чехы і Русины), але і на Україні (даякы Українці, Русины української орьєнтації і Русины, Сойм і Рада), в Мадярську (Підкарпатскы Русины і домашні Русины, Ассоціация і група коло Г. Гаттінґера), в Сербску (русиньскы Українці і Руснаци), в Хорватьску (русиньскы Українці і Руснаци), на Словеньску (Русины української орьєнтації і Русины, Русиньска оброда зо своїма колективныма членами і Ассоціация зо своїма членьскыма організаціями), в Польску (Українці і Русины) ітд. Чом?!

Але наперек тому, або праві зато, в сучасности треба нам глядати крокы к зближованю і сполупраці, а не проглублєвати роспору і ненависть міжді тыма группами, бо границі нелем міжді країнами, але і народами і народностныма меншинами, людьми Европы ся дньєш помалы буряють, країны і жытелі Европы хотять шырьше сполупрацювати. А чом собі з того не взяти приклад?

(Шырьший материал о русиньскій місії П. Р. Маґочія в пятєх країнах буде в найближшій числі часопису Русин і в окремых рубриках нашой вебовой сторінкы www.rusynacademy.sk.)

А. 3., фоткы автора, А. П. і П. К.

Рішали ся проблемы Русинів у розлічных країнах

(Продовжіння з 1. стор.)

в Кракові од 13. до 16. 9. 2007. Інформовав о выслідках засідання членів програмовой, фінанчой, едічной і выставочной комісії того конгресу в Академії педагогічній у Кракові 19. 2. 2007.

О фінанчній ситуації за рік 2006 інформовав притомных таємник СРР **А. Зозуляк**, котрый вызвав выштыкых членів СРР, жебы за свої членьскы організації вырівнали членьске за тоты рокры, за котры не мають заплачене, бо то є една з їх повинностей. Президи СРР вызвав послати список із адресами выштыкых організації (і зьєдиненых у ассоціациях) спосных зо СКР на адресу таємника СРР.

Ш. Лявинець і Ю. Фіркак інформовали притомных членів СРР о можностях здобыти про СКР европскы гранты. Интересован была інформація Ю. Фіркака, же за помочи комісаря Европской унії, котрый ся заоберать языками – **Людовіта Орбана**, буде ся снажыти просадити, жебы русиньскій язык був записаным до списку европских языків. То є і цілль членів СРР.

А. Зозуляк був повірений зроби пропозицію змєны Станов СКР, жебы тоты были оперативны, флексібілны і не мусило ся в припаді важной і потребоной змєны чекати аж до конгресу, котрый ся організує раз за два рокры, але дакотры проблемы бы могла вирішыты СРР.

О. Д. Сидор інформовав о пропозиції русиньской заставы, што было роздіскутоване і было вирішене членами СРР, же на 9. СКР ся буде дана пропозиція ведно з гімнов Русинів – „Я Русин был, єсмь і буду” офіціально схвалєвати.

Окремы члены СРР подали тиж коротку інформацію о ставі русиньских організації і Русинів у своїх країнах, важнов была пропозиція написати з нагоды тогорічного 60-річа неславной Акції „Вісла” Резолюцію СКР, тоты бы ся мала тиж схвалити на найближшій конгресі.

Важне про Русинів Словеньска є главно то, же президи СРР дістав од повіреного на сполочній стрічі міжді Словеньсков ассоціаций русиньских організації (САРО) і Русиньсков обродов на Словеньску (РОС) А. Зозуляка Резолюцію з той стрічі, подля какой обидва бока ся догодили ай на взаємній сполупраці, решпектованю ся і помочи при реалізації цілів русиньского руху на Словеньску, а так само о заступліню Словеньска в СРР. (Позн. авт.: Такый істый документ президи СРР особно передав і президи РОС В. Противняк, який нечекано, без позваня, пришов на засідання СРР до Сіґету. Такый крок, подля нас, мож поважовати за прояв недовіры, яким порушив принципы і дух сполочно приятной Резолюції в Пряшові 8. 2. 2007! Але то другорядне діло.) Першорядным є, же СРР привітала реальность, же ся обидві стороны догодили і вирішыла конгресу запропозувати,

жебы до СКР были прияты обидві організації як еден рядный член із двома інтегралныма частями – САРО і РОС. Далє вирішыла, же в делеґації Русинів Словеньска буде 6 делеґатів за РОС і єй колективных членів, а 4 делеґаты за САРО і єй членьскы організації. Окром того, участниками конгресу буде по двой гостів з каждой із тых організації (РОС і САРО) і 5 делеґатів молодых зо Словеньска на 3. Світовый форум русиньской молодежи. (Позн.: Мена і призви́ска выштыкых делеґатів і гостів треба послати таємнику СРР мейлом на адресу: rusyn@ston-line.sk до 25. 5. 2007.) Так исто СРР вирішила, же Русинів Словеньска в СРР буде репрезентовати в дварічных ціклах раз представителі зо САРО, а другий раз з РОС. Односно жадости Народной рады Русинів Підкарпатя (НРПП) вступити до СКР і мати 5 делеґатів на конгресі, было вирішено, же рядным членом СКР і надалє є ассоціация Сойм подкарпатських Русинів. Далє было на засіданю СРР вирішено, же двое чельны представителі НРПП **Є. Жупан** і **о. Степан Січ** будуть на конгрес позваны як гості президи СРР, якому членове СРР одобрили право позвати на конгрес 10 вызначных гостів. Єдным з таких гостів буде напр. і президи Світового конгресу Українців, з котрым президи СКР ся стрітив минулого року і дискутовав о проблемах Русинів у світі.

Потім **Ю. Фіркак** інформовав членів СРР о ставі приправы 9. СКР і був наслідно обговорений і схвалений подробный план конгресу. Частєв конгресу буде і выставка з діятельства окремых русиньских організації як членів СКР, также каждая з них мать до 1. 5. 2007 послати по 4 фаребны фотографії на адресу організатора выставкы, котрый буде выставку приправлєвати (Позн. авт.: Адреса каждому буде додана додаточно.) В культурнім програмі 23. 6. 2007 у концертній салі містного умелєцького ліцея, де буде проходити і ціллий конгрес, выступлять колективы з Румуньска, Сербска, України, Хорватьска, Словеньска і поетка-декламаторка з Мадярьска.

Последніма рішінями засідання СРР были: становлїня найближшого засідання СРР, яке буде рано 22. 6. 2007 в Сіґеті, а 10. Світовый конгрес Русинів буде у Руськім Керестурі (Сербія), причім еден день конгресу делеґаты і гості будуть засідати у Петровцях у Хорватьска.

Засідання СРР у Сіґеті было конштруктивне, вирішыло много проблемів і было єдным із найобсяжнішых в історії Світовой рады Русинів.

(В далшій числі наших новинок, найближшій числі Русина і на нашій вебовой сторінці www.rusynacademy.sk, в єй рубріці КОНГРЕС – СРР буде опублікована резолюція з того засідання.)

А. ЗОЗУЛЯК,
таємник СРР

Підпора ХАРТЫ 2007 руси́нських грекокаатолицьких віруючих на Словенську з боку русиньської інтелігенції зо Свідника

Мы, грекокаатолицька русиньська інтелігенція, што тримлемє в почливости одказ славянських віроучителів св. Кіріла і Мефодія, культурну і духовну дідовизну наших предків, і в сназі продовжувати в ділі наші русиньські грекокаатолицьких (гр.кат.) мучеників Пряшівської єпархії – Владыків Павла Петра Гойдіча і Василя Голка, высловлюєме велику неспокойность над проглублюючим ся асімілачым аж лівідачным тиском на тисячі вірників Русинів з боку веджіня єпископства, екзархату і многых грекокаатолицьких священників.

Зо жалєм конштатуєме, же наша довгорічна терпеливість, снага о конштруктивний діалог, просьбы, писомны жадости і скаргы дотепер не нашли позитивный одзвєв на ниякий ступню церковной єрархії грекокаатолицькой церкви. Сучасный став неслободы русиньских гр.кат. вірників і священників на Словенську ся в многім подобать на сполоченьску ситуацію і позицію інтелектуалів у Чеськословенську при взнику Харты '77.

На письма гр.кат. вірників, адресованых єпископам, нунцієви ці до Ватикану, не дістаєме ани лем одповіді. Через антирусиньских священників ся ступнює снага прискорити нашу асімілацію. Неважны „стрічны“ крокы сучасной церковной єрархії суть лем тактичнов маніпуляцієв із публічнов думков з цілєм замолжованя, же русиньским вірникам ся виходить настрічу. Лемже на основны діла і пропозиції верхность не реагує. Стрічаєме ся з нежычливостєв, неохотов і неінтересом церковных представителів справедливо вирішити позицію русиньских вірників з правного боку. Наприклад, выменованя вікаря про Русинів (в 2003 р.) з неяснов народностворьєв ориєнтацієв і неспособного рішати недобру ситуацію вірників, лем підтверджує наші неслыбы і болячі скульпености.

На основі уведженого ПРОПОНУЄМЕ з рядів сїгнатарів Харты vybrати представителів і пожадати прїятя у Святог отця Бенедикта XVI.

Мы, сїгнатарі Харты 2007, жадаєме церковну верхность:

I. ДОТРИМОВАТИ RELATU SEMPER І ЦЕРЬКОВНЕ ПРАВО (ССЕО)

21. 9. 1818 булов папы Пія VII. Relatou Semper (вырїшінєм навсе), одорванєм од Мукачевской, възникла Пряшівска єпархія Diocesis Eperiesensis Ruthenorum (Русиньска прїашівска єпархія). Обидві єпархії (єпископства) были офіціально веджены і узвананы як русиньскы.

• В 1963 році в роченці папы Annuario Pontificio была наша єпархія самовольно адміністративным переписом якогось священника означена як єпархія sui iuris – словенська.

• Од 1968 року аж дотепер суть русиньскы священники (традиціоналісты) з веджіня єпископства цілено вытискованы і шиканованы. Теперїшні єпископы не суть докінця охотны в русиньській парохії на одпустовых прїазниках ани лем прочітати євангелїєв по русиньскы.

• Русинь-грекокаатолицы ани по 1989 році (кідь штатом была по роках неслободы зясь признана русиньска народность) не мали можность вытворити єрархічну структуру з одповідными парохіями. То прїнимаєме як великий прояв непочливости к благореченым Владыкам-мученикам.

II. РЕШПЕКТОВАТИ ДЕКРЕТ ORIENTALIU ECCLESARIUM о выходных католицьких церквах, прїятый II. Ватиканським собором 21. новембра 1964.

У вступі цїтованого документу ся уводить: „Католицька церковь тримать у великій почливости інштїтуції, літургічны обряды і способ жывога выходных церквей“. Далє ся в пунктї 4 прїказує: „Зато ний ся всьядго на світї зроблять крокы в інтересї охраны і розвоєв вшыткых містных церквей, а з тым цілєм ний ся устаноўлять парохії і властна єрархія, де то выжадує духовне добро вірників“.

Чом потім русиньским вірникам на Словенську суть тоты права довгы рокы одпераны?

• В Пряшівській семінарїєв богословці не суть веджены к пасторації міджі русиньскыма вірниками, скорше навсупак. Ту нїгда не чули проповідь по русиньскы, прїтім векушина богословцієв по высвячїню за священників єпископом Пряшівської єпархії є менована на русиньскы парохії, де многы способлюють вірникам біль.

• В 1995 році бѳв офіціально кодфікований русиньский язык. При списованю людей в 2001 р. ся к материньскому русиньскому языку прїголосило 35 000 гр.кат. вірників. З прїблизно 250 сел на Словенську, де ся доднєсь говорить діалектами русиньского языка (lingua ruthenica), подля офіціального списованя людей в скоро 100 селах выше 50% гр. кат. вірників собі увели материньский язык русиньский.

• Тисячі Русинів мігровали із своїх родных сел до многых міст цілого Словенська. У Свіднику тьж не мають русиньского священника, котрый бы служыв у їх материньским языку. Найменше в 10 містах бы вірници акутно потребували своїх священників.

Покы в штонайкоротшїм часї о духовнім добрі Русинів у Грекокаатолицькій церкві на Словенську ся не зачне вести серьєзний діалог і справедливо діяти в єдности з церковным правом (ССЕО) і історичным правдов, сьме готовы через выбранных говорцієв сїстематично інформувати о наших проблемах шыроку громаду. Формов отвореных писем і організованых акцій будеме боєвати за підпору хрїстіанів і шырокой общїны дома і за границями нашої отчїзны – за утриманя кіріломефодьской дідовизны в грекокаатолицькій церкві.

Харта 2007 є опублікована на інтернетовій сторїнці www.rusynacademy.sk. Каждый, хто досягнув 18 років свого жывога, уведжїнем мєна, прїзвіска, адресы і своїм підписом може підпорити проголошїня і нашу снагу о направлїня уведжєных болячок. Треба то зробити на выдрукованых гарках ХАРТЫ 2007!

Підписаны:
Інж. Михал Кость, директор н. о. Деревяны храмы під Дуклєв, 09-15/942 172, Бк. Мілан Бабеї, Свідник, ПаєдДр. Іван Русинко, Свідник, Мгр. Марія Гобанова, Шефурів, Інж. Павел Тїрко, Нижній Комарник

Грекокаатолицький єпископський уряд у Пряшові не знять, што то є новинарьска етіка. Чом?

Бо свою позицію ку Харті русиньских грекокаатолицьких віруючих 2007, котра была опублікована першыраз у наших Народных новинках, послав до вшыткых можных медій, лем не там, де правї мав, а то до наших новинок, чїм порушыв новинарьску етіку. Можу смїло повїсти, же кїбы так зробив, або кідь так зробить, мы єго позицію опублікуєме, бо все треба выслухати обидві стороны, а чїтатель най сам собі створить погляд, де є правда.

А. 3.

Підписы сїгнатарів Харты русиньских грекокаатолицьких віруючих 2007

Адамїшін	Николай	Красный Брїд	Горняк	Павел	Суків
Адамїшинова	Наталїя	Красный Брїд	Грабцова	Татьяна	Меджілабірці
Амброхова	Елена	Меджілабірці	Грабцова	Катарина	Меджілабірці
Андреанїн	Ян	Воліця	Грицо	Михал	Меджілабірці
Андреанїнова	Анна	Воліця	Грицова	Надежда	Меджілабірці
Андрейцо	Михал	Руська Поруба	Грїсникова	Вєра	Меджілабірці
Банїк	Ян	Красный Брїд	Гудакова	Юлія	Меджілабірці
Банїкова	Гелєна	Красный Брїд	Гултаєва	Марія	Воліця
Баранкова	Марія	Меджілабірці	Гусар	Федор	Суків
Барна	Іван	Рошківці	Гусар	Федор	Суків
Барна	Іван	Меджілабірці	Гусар	Р.	Суків
Барнова	Анна	Рошківці	Гусарова	Анна	Суків
Барнова	Анна	Меджілабірці	Гусарова	Марія	Суків
Батько	Міпан	Меджілабірці	Густякова	Ольга	Меджілабірці
Батькова	А.	Меджілабірці	Габаль	Андрїй	Братїслава
Батькова	Даша	Меджілабірці	Габаль	Гелєна	Меджілабірці
Бєга	Іван	Чабалївці	Габаль	Гай	Меджілабірці
Бєгова	Татьяна	Чабалївці	Гай	Міпан	Меджілабірці
Безєк	Николай	Микова	Гайдош	Міпан	Красный Брїд
Бейда	Василь	Братїслава	Гайдош	Матуш	Красный Брїд
Бейдова	Марія	Братїслава	Гайдошова	Яна	Красный Брїд
Белєєва	Марія	Меджілабірці	Гайдошова	Александра	Красный Брїд
Белєєва	Анна	Меджілабірці	Галан	Міпан	Суків
Белєї	Михал	Меджілабірці	Галанова	Гелєна	Суків
Белєї	Іозєф	Меджілабірці	Галїшинова	Ірена	Чабыны
Бенє	Павел	Воліця	Галл	Імрїх	Красный Брїд
Бенєва	Марія	Воліця	Галлова	Марія	Красный Брїд
Бенєва	Ірена	Воліця	Гоґа	Юрай	Меджілабірці
Бєскїд	Габрїєл	Пряшїв	Гойдїч	Ян	Воліця
Бїцко	Іозєф	Зубьска Біла	Гойдїчова	Ева	Воліця
Блыха	Андрїй	Розшів	Гондор	Петро	Пряшїв
Блыхова	Марія	Рошківці	Гондор	Владимїр	Мала Поляна
Блыхова	Божена	Меджілабірці	Гондорова	Ева	Пряшїв
Блыхова	Любов	Меджілабірці	Гондорова	Ольга	Мала Поляна
Блыхова	Маґда	Меджілабірці	Граматова	Анна	Мала Поляна
Блыхова	Алена	Меджілабірці	Граматова	Гелєна	Меджілабірці
Бобрїк	Юрїй	Меджілабірці	Грецова	Мірослава	Меджілабірці
Бобрїкова	Гелєна	Меджілабірці	Грецова	Івана	Меджілабірці
Бованова	Анна	Суків	Грецова	Ольга	Меджілабірці
Борцова	Марґарєта	Воліця	Грундза	Василь	Микова
Бохїн	Мірослава	Меджілабірці	Грундза	Ірена	Микова
Бохїн	Іван	Меджілабірці	Губа	Михал	Выдрань
Бохїнова	Ірена	Меджілабірці	Губова	Марія	Чабалївці
Бохїнова	Станїслава	Меджілабірці	Дарївчак	Андрїй	Мала Поляна
Бошновїч	Юрай	Микова	Дарївчакова	Анна	Мала Поляна
Брасова	Анна	Меджілабірці	Демянова	Шїмон	Пряшїв
Бурякова	Марія	Суків	Демянова	Анна	Суків
Вайцовцова	Гелєна	Суків	Джуган	Іван	Суків
Ванько	Михал	Свідник	Джуган	Іво	Суків
Вархола	Мірослав	Микова	Джуганова	Божена	Суків
Вархола	Мірослав	Меджілабірці	Джуганова	Анна	Мала Поляна
Васїленкова	Ева	Радвань	Донїч	Іван	Меджілабірці
Вацо	Владимїр	Меджілабірці	Донїчова	Гелєна	Меджілабірці
Вацо	Марош	Меджілабірці	Донїчова	Юлія	Чабыны
Вацова	Таня	Меджілабірці	Друґа	Михал	Воліця
Вацова	Габрїєла	Меджілабірці	Дупканїч	Павел	Меджілабірці
Вашко	Михал	Свідник	Дупканїчова	Штефанія	Меджілабірці
Вїцо	Юліус	Суків	Дупканїчова	Шарїт	Свідник
Вїцова	Іолана	Суків	Жївчакова	Юлія	Меджілабірці
Владыкова	Рєната	Габур	Жукова	Анна	Микова
Водїлка	Марїян	Рошківці	Завачька	Марія	Микова
Водїлкова	Божена	Рошківці	Завачька	Анна	Микова
Габурчакова	Гелєна	Меджілабірці	Завачькый	Михал	Микова
Гамадякова	Марія	Воліця	Завачькый	Марїян	Микова
Гарагусова	Марія	Чабыны	Зелїнка	Іван	Братїслава
Гарбїст	Іван	Меджілабірці	Зелїнка	Петро	Меджілабірці
Гачкова	Славомїра	Меджілабірці	Зелїнкова	Марія	Меджілабірці
Гачкова	Наташа	Меджілабірці	Зозуляк	Александр	Пряшїв
Гдєнчїк	Рїхард	Меджілабірці	Іванчїкова	Яна	Свідник
Гдєнчїкова	Елена	Меджілабірці	Кавчак	Мїрон	Меджілабірці
Гейда	Ірїк	Микова	Кавчакова	Ірена	Меджілабірці
Гомїчакова	Гелєна	Меджілабірці	Калїняк	Ян	Свідник
Глогїнець	Михал	Воліця	Кантуляк	Роберт	Меджілабірці
Глогїнець	Міпан	Воліця	Кантулякова	Дарїна	Меджілабірці
Глогїнцєва	Марія	Воліця	Кантулякова	Монїка	Меджілабірці
Глогїнцєва	Гелєна	Воліця	Капралєва	Гелєна	Меджілабірці
Глогїнцєва	Марїєтта	Воліця	Каралїнова	Анна	Меджілабірці
Гнатова	Гелєна	Меджілабірці	Карас	Михал	Братїслава
Гндїяк	Андрїй	Меджілабірці			
Гопда	Михал	Воліця			
Гопдова	Алґбєта	Воліця			
Гопта	Марїян	Воліця			

(Ку 1. 3. 2007 під Харту ся підписало 484 людеї, продовжіня менного списку буде в далшїм чїслї а цїлий список є на www.rusynacademy.sk є в рубрїці ЦЕРЬКОВ.)

Недодумана Харта русиньских грекокаатолицьких віруючих 2007

Харта є дефінована як публічний документ прїнципїального вызнаню, яка обсягує і гарантує сукупность конкретных людських прав або обсягує сукупность пожадавок на людськы права.

Тото усвідомлїня сї важности документу прїнципїального вызнаню нам прїдписує, што має Харта обсяговати, од кого має взникнути, а ку кому має быти направлена. Також, кідь має здобити прїнципїальний вызнам, мусить мати ініціатора, адресата і точно уведжєны права або пожадавки на права, котры ініціатор, (сїгнатарї), не мають. Неписаным законом є, же Харта ся дає сїгнатовати (підписувати) аж тогды, кідь єї дахто з ініціаторів пожадавок підписав. Подля того далшы потенціалны сїгнатарї будуть мати довіру (або нї) к обсягу Харты, і довіру к тому, же така Харта є в тїї добї потрібна. Сїгнатарї-єдїницї не штудують обсяг документу як правници. Кідь відать і познають першых трєх-штырєх ініціаторів-сїгнатарів, вірять в справедливість пожадавок Харты.

Конштатованя недостатків при забезпечованю релїгїйных людських прав на Словенську, котры пропонуєме і через НН росшырена Харта має, не дає листинї потрібну прїнципїальность. Од никогo нїч конкретно не жадає. І так абзац цїтований на другім боці палїря пропонуваного людем на підписованя, ай кідь є справный і вшыткы з ним можеме быти согласны, є лем конштатованєм ставу. Можеме ся стрїчати і повторятї сї го каждый день і в каждїм селї, але тым ся нїч не змінить. Попробує ходем на двох „заражках з першої сторїнкы“ демонштровати, як бы єм сї то представлєвав. Зачїнає першым абзацом:

„Сучасна Словенська грекокаатолицька церковь – sui iuris ... і т. д. ...“ За цїтацієв того абзацу бы мала наслідовати выразным шрїфтом

„Пожадавка“: „Жадаєме, жебы наше Пряшївске грекокаатолицьке єпископство обернуло увагу Риму на уведженю самоволью і жадало єї одсуджїня на такїй уровни, на якїй бѳв опублікований колишній нелегалный крок єдного священника. Наше єпископство ний жадає потверджїня платности первїстного права, же грекокаатолицька церковь на Словенську зїстає все русиньсков церковлєв sui generis.“ Нашто конштатовати хыбу, кідь не жадаєме, абы была направлена?

• По другім і третім абзацу бы мала наслідовати пожадавка к там уведжєным недостаткам. Напр.: „Жадаєме грекокаатолицьке єпископство і компетентны штатны інштїтуції, абы по взаємнім договорї з компетентными штатными органами забезпечили повинне навчаня русиньского языка про молоде священницьке поколїня, абы богослужїня міджі русиньским жытельством ся могло реалїзовати в материньским языку Русинів.“

• По названю каждого недостатку при дотриманю обчаньских релїгїйных прав мусить наслідовати ясно формулована пожадавка на направлїня крївд, котры чуєме і котры суть направованы к планованї асімілації Русинів. Цїлену, або з поверхности і недоконалости контролї дотримованя людських прав выплываючу снагу стерти Русинів з народностворьєв карты Европы, поважуєме за замїрєне продовжованя сталїнської народностворьєв політїкы. Якїй-небудь напад на грекокаатолицьку церковь або єї обмежїня є зяєдно нападом на русиньску народность.

• В далшїм абзацу треба формуловати „Жадаєме МК СР фїнанчно

підпорити выданя основных релїгїйных книжок: як: Кетехїзм, Молїтєвник, Спївник літургічных і прїзничных спївів, Старый і Новый закон і под.“

Так конціпована Харта бы мала потім основный вызнам і ціну. Інакше ся може стати, же ся нияка направа не зробить і обвинєваны місця нам ознамлять: „Гей, о недостатках знаєме такїсто як вы, але сї думаєме, же вам то так пасує, бо сьє ани у єднім пунктї вами конштатованых недостатків оправу і направу в Харті не пожадовали.“

Харту конціповану так, як вышла в Народных новинках, поважуєме за недоконалу і россіянчу. Кідь ся дахто з наших озве з даякыма пожадавками о направу хыб в дотримованю релїгїйных і обчаньских слобод, може ся дочекати одповідї, жебы бѳв тихо, бо русиньскы грекокаатолицы недавно підписовали „Харту вірників“, а нїч таке не пожадовали. Не помїг бы нам аргумент, же не знаєме, хто тоту Харту робив, хоць досправды не знам хто єї робив а чом хотїв зїстати в анонімїтї. Є лем адреса, де – кідь Харту підпїшу – єї мам послати. То, што є выдане, є лем поверхность, може прояв популізму чоловіка або гурпу, але Харта є дахто інше. Прочїтайте сї зачаток. Першы рєчїня. Прошу авторів: думка є добра, але поверхность єї занурює до воды маловызнаного гєста.

Перебачте мї мою щїрость і то, же я тоту „недоконалость“ не підписав. Думка є важна. Ай єї высловлїня бы мало быти докладне, абы єї вага росла і ослєвлєвала людеї к выданю оправдовой ХАРТЫ РУСИНЬСКИХ ГРЕКОКААТОЛИЦЬКИХ ВІРНИКІВ.

Штефан ЛАДЖІНСЬКИЙ,
Братїслава

• 1. 2. 2007 у Пряшові було засідання виконного вибору Словенської асоціації русинських організацій (САРО), на котрму взяли участь: (зліва) Інж. Д. Кришко, М. Гудак, А. Плішкова, М. Мальцовська, А. Блыхова, о. Ф. Крайняк (новий голова) і П. Крайняк, мол.

Робота Асоціації одшартована наповно Головна пріоріта – шкoлство

1. фебруара 2007 року в просторах обчанського здружіння Русин і Народні новинки в Пряшові було засідання виконного вибору Словенської асоціації русинських організацій (САРО), на котрму взяли участь його членове, а заєдно і представителі таких обчанських здружінь, як: Обществo св. Іoана Крестителя (o. ТгЛіц, Франтішек Крайняк), Русин і Народні новинки (Мгр. Александер Зозуляк, ПгДр. Анна Плішкова, ПгД.), Русинське культурно-освітнє обществo А. Духновіча в Пряшові (Михайло Гудак, ПгДр. Марія Мальцовська), Русинський клуб – 1923 (Мгр. Гавриіл Бескид, Інж. Дімітрій Кришко), Сполок русинської молодіжї Словенська (Мгр. Алена Блыхова, Петро Крайняк, мол). До САРО належить і Спoлoчнoсть Ендї Варгола, але єго представителі з обєктивних причін не могли взяти участь на тім засіданні.

У вступнім слові голова виконного вибору САРО Александер Зозуляк привітав членів вибору і поінформовав їх o стабілізації асоціації, яка ґрупує швыткы русинськы організації на Словенську, котры мали інтерес до нєй вступити. Коншатовав, же Становы САРО были зарєґістрованы на Міністерствї внутра СР із рядными правами і повинностями єго членів. Далє пові, же САРО възникла на вызву Світовой рады Русинів аналогічно ку підкарпатській реальности, де екзістє Соім Подкарпатських Русинів, і подля прикладу в Мадьярську, де є Асоціація русинських організацій Марьярська. Додав, же на Словенську є 15 рядно зарєґістрованих русинських організацій, а Русинська обрoда, яка на зачатку русинського руху зограла прим, днеска є єдною із них.

В контролі узнесенія з установчої громады асоціації з 13. мая 2006 року ся главный притиск клав на русинське шкoлство, яке бы мало мати свій контінутівный ланчок – од матерської школы аж по высокую школу. Што але треба легіслативно дотягнути і досягнути, абы там, де ся 20 процент жителів голосить к русинській народности, респ. к русинському материнському языку, была законом установлене выучованя русинського языка як материнського.

Як підкрєслив голова САРО А. Зозуляк, „документы мають змысел лем тогды, кідь ся дають зрєалізoвати, а при тім є барз важный контакт із людьми, в припадї шкoлства – з родичами, школярами, учителями, директорами школ, старостами сєл як зряджoвателями матерських і основных школ“. Ясно, контакт із людьми, робота здодповідных працівників за русинське діло в шкoлствї, порозуміння родичів, спoлупраца школы, церкви і сільского уряду, але і актуальность, популярность і потреба выуки русинського языка в школах – то шыткы може забезпечити успіх.

Односно розвою русинського языка ся коншатовало, же кодифікація русинського списовного языка – то є найвєкшій успіх Русинів у процесї їх самоідентифікації. Днесь треба тот феномен розвивати, а найкомпетентнішим у тім має быти Одділіня русинського языка і культуры Інштїтуту регіональных і народностных штудій Пряшівской універзіты як єдина научно-педагогічна інштїтуція на Словенську, котра є компетентна рішати проблемы русинського списовного языка. Дїлу інштїтуту треба, подля нас, лем помагати, а не шкoдити му, як ся о то снажать дакотры неoдповідны русинськы організації, які выпісують некомпетентны писма на „вышышы інштанції“. Хто може мати з того хосєн? Наїсто не русинське шкoлство, яке ся змагає на властны ногы.

Частєв програму засіданя была ай інформація o Хартї русинських грекокатолїцькых віруючых 2007, обсягом якой є потреба навернута русинського слова до пасторачного і вообще церковного діялства, o можностях і підтримці думкы створіння Русинського вікаріату в Пряшові в рамках Грекокатолїцької церкви на Словенську. Далшым проблемом обговоріння на засіданні був проблем русинського высыланя Словенського розгласу, котрый змінює структуру свого высыланя. Так істо ся говорило o розвою активной і систематичной культурно-освітної роботи шыткых русинських організацій на Словенську уж одтепер, думачої на списованя людей в 2011 році. Голова САРО подав тыж інформацію o найближшій засіданні Світовой рады Русинів (23. фебруара 2007) і o приправі 9. Світового конгрєсу Русинів у румуньскій місті Сїґет (буде 21. – 24. юна 2007), інформацію o можности заступлїня САРО у Світовім конгрєсі Русинів і єй представителю у Світовій радї Русинів.

Богатов была дїскузія, в якій выступили члены виконного вибору САРО. Дотыкали ся шкoлства, культуры, церкви і розгласу. Была высловлена неспокійность з новов структуров розгласового высыланя Словенського розгласу і згіршіня або абсенція сїґналу в дакотрых сєлах на фреквенціях, де высылать Радіо Патрія. Дость ся говорило тыж o координації і спoлупраці русинських організацій. В дїскузії выступили: о. Ф. Крайняк, М. Гудак, А. Плішкова, Г. Бескид, Д. Кришко, П. Крайняк мол., А. Блыхова, А. Зозуляк і М. Мальцовська. Подля нас, найвєзнаменїшы были слова Мгр. Гавриїла Бескида, голову Русинського клубу – 1923 і голову Русинського культурно-освітного обществa А. Духновіча в Пряшові, який повів: „Тримайме в почлюєости Словенську асоціацію русинських організацій. Добрі, же єї маме. Споїмє шыткы свої силы на єї успішну роботу і росшырїня. Тїмє ся, же мамє таку асоціацію, тадь шыткы русинськы організації на Словенську хотять „жыти“ і розвивати свою роботу, а Словенська асоціація русинських організацій їм то уможнює“. З даним твердженїем мож лєм согласити.

Частєв програму засіданя были вольбы нового голову і підпредседы асоціації. Новым головою САРО ся став о. ТгЛіц, Франтішек Крайняк а підпредседом Мгр. Александер Зозуляк. Із засіданя была прїята резолюція, яку публикуємє ниже.

Марія МАЛЬЦОВСКА, фоткы: А. 3.

Резолюція

зо засіданя виконного вибору Словенської асоціації русинських організацій (САРО) 1. фебруара 2007 у Пряшові

Членове виконного вибору САРО прїяли:

- Рішіня о узнанню Одділіня русинського языка і культуры Інштїтуту регіональных і народностных штудій Пряшівской універзіты за єдину научно-педагогічну інштїтуцію компетентну по научній лінії рішати проблемы русинського списовного языка на Словенську і в повній мірі сьць за то, жебы тот факт був легіслативно закотвеный.
- Рішіня о потребі отворити регулярну языкову рубріку в Народных новинках, в котрій бы ся анализoвали актуалны проблемы русинського списовного языка на Словенську.
- Пропозицію выдати перекладовый словенско-русинський словник.
- Рішіня о потребі активной презентації членів САРО і інших русинських організацій на русинських культурно-народностных акціях.
- Протєст протів неадекватній рєалізації русинського высыланя в рамках Радія Патрія в новій структурї высыланя Словенського розгласу в Братїславі. Іде главно о проблем сучасного згіршіня якості радїосїґналу на северовыходї Словенська, де жыє перевага Русинів, о языкове нерозлишованя релакції Концерт про юбілантав окреме про Русинів і про Українців, o невгодный час высыланя літургій (в недїлю o 6.00 год. рано!).
- Харту русинських грекокатолїцькых віруючых 2007 на Словенську і в повній мірі ся стотож-

- нюють з єй обсягом і будуть єй пропаґовати міджі русинськыма грекокатолїцькыма віруючыма і іншыма людьми на Словенську.
- Рішіня послати позицію САРО прашівському грекокатолїцькому Владыкови односно того, жебы в сєлах, де є перевага русинського жытєльства, проповідь, евангелїї, апостолы і іншы літургїчны кнїгы ся читали по русинськы, кідь сьць выданы в русинськым списовнім языку.
- Думку створіння основной структуры русинської Грекокатолїцької церкви, т. є. вікаріату, який бы творили русинськы парохїї в прашівській Грекокатолїцькій епархїї на Словенську на чєлі з вікарєм, котрый бы був главным ініціатором рішіня релїґійных проблемів русинських віруючых. Членове вибору ся згодили, же на такий пост сьць двоє найвгоднішы кандидаты: о. Франтішек Крайняк і о. Ярослав Поповец.
- Рішіня, же членове САРО уж одтепер повинны розвивати активну і систематичну культурно-освітну роботу перед списованєм людей на Словенську (в 2011 році) а до той роботи прїзвать представителів шыткых 15 русинських обчанських здружінь, котры сьць офіціално зарєґістрованы на Міністерствї внутра Словенської рєпублікы.
- Схвалїня о. Франтішка Крайняка за председу виконного вибору САРО а Александра Зозуляка за підпредседу виконного вибору САРО.

Быв зроблений першы крoк у взаємнім толєрованю і спoлупраці...

...міджі Словенськoв асоціацій русинських організацій (САРО) і Русинськoв обрoдoв на Словенську (РОС), котрых чєлны представителі ся стрїтили в центрі РОС у Пряшові 8. фебруара 2007. Главным пунктом стрічі было вирішіня отвореного проблему заступлїня Русинів Словенська у Світовім конгрєсі Русинів.

Спомянутый проблем мали вирішити председо РОС Владимір Противняк і бывший председо САРО Александер Зозуляк до кінця 2006 року, што їм укладала резолюція з послїднього засіданя Світовой рады Русинів у польській Криніці (28.5.2006). До того терміну ся то не подарило, але стало ся так аж на спoлупраці спoлoчнім засіданню 8. фебруара 2007. На нїм было обговорєно ряд вопросів, котры стояли міджі обидвома організаціями. Переговоры ся несели в спoкійнім і конштруктивнім дусї з цїлєм вирішити настoлены проблемы міджі собoв, а не затяжовати їх рішінєм Світову раду Русинів або Світовий конгрєс Русинів. Бо кідь ся приступать к проблемам з цїлєм їх вирішіня, так ся наконець і дасть договорити за условій, же обидвє стороны мусять зробити якийсь уступок, компроміс. Так то было і в тім припадї, таже наконець з даною стрічі възникла резолюція, котра была одголосована шыткыма шєстєма прїтомнымы на тім засіданню.

Треба вірити, же tym засіданєм був зроблений першы крoк у взаємнім толєрованю, рєшпєктованю, спoлупраці і взаємній помочі

при рєалізації главных цїлів русинського руху на Словенську. Также наконець бы ся мали спoїти силы нєлєм двoх найсилнішых русинських організацій, котры ся стрїтили в Пряшові, але і шыткых пятнадцятєх зарєґістрованих русинських організацій на Словенську в спoлoчнім ділі підниманя національной гордості Русинів на Словенську, розвїтку їх культурно-народностного жывота і культурно-освітної роботи міджі Русинами, розвиваня русинського списовного языка і навчаня русинського языка од матерських, через основны, середнї школы, аж по высокую школу. Так істо спoлoчнымы силами треба боєвати за зміцнїня позиції русинського языка у шыткых сєферах нєлєм культурного, але і общественного, і набожєньского жывота Русинів на Словенську в обидвох церквах – православної і грекокатолїцької. Увидимє, яка буде далша спoлoчна путь русинських організацій?! У спoлупраці є можный крoк допереду у бївшій мірі, лєм треба охабити боком особны амбіції і особны антипатії ці аверзії єден ку другому. Тоты бы мали быти другорядными, не першорядными. Першорядным є прогрєсивный русинський рух на Словенську. І треба памятати нам шыткым, же скоро прїйде рік 2011 а з нїм і далше списованя жытелів Словенська, а жебы ся спoлoчне снажїня одбїло на позїтивных, лїпшых выслїдках. Спoлoчне діло мамє мати перевагу над особнымы потребами ці снажїнями.

А. ЗОЗУЛЯК

Резолюція

зо спoлoчній стрічі представителів Словенської асоціації русинських організацій (САРО) і Русинської обрoды на Словенську (РОС), прїятой в Пряшові 8. фебруара 2007

Участны: За САРО – о.ТгЛіц, Франтішек Крайняк, голова САРО, Мгр. Александер Зозуляк, підпредседо САРО, Юдр. Петро Крайняк, член САРО. За РОС – Владимір Противняк, голова РОС, Інж. Павел Дупканіч, голова Дозорной рады РОС, Мгр. Феодосія Латова, таємничка РОС.

Представителі обидвох бoків ся взаємно інформовали o сїтуації у своїх організаціях і o проблемах, котры възникли у звязі зо заступлїнем русинських організацій у Світовім конгрєсі Русинів.

Обидвє стороны ся догодили на тім:

- Офіціалнов організацієв, котра буде заступати Русинів Словенська у Світовім конгрєсі Русинів як єго рядный член буде Русинська обрoда на Словенську.
- На засіданню Світового конгрєсу Русинів делеґація русинських організацій зо Словенська буде зложена з представителів Русинської

обрoды на Словенську і єй колективних членів, а то в кількості 7 делеґатів, а за Словенську асоціацію русинських організацій в кількості 5 делеґатів.

- Русинська обрoда на Словенську не має претензії к тому, жебы Словенська асоціація русинських організацій была схвалєна за далшого рядного члена Світового конгрєсу Русинів.
- Прїтомны представителі обидвох організацій ся догодили на далшій взаємній спoлупраці, рєшпєктованю ся і помочі при рєалізації цїлів русинського руху на Словенську.

Представителі участных організацій повїрюють таємничка Світовой рады Русинів Александра Зозуляка, жебы тоту резолюцію предложив на найближшій засіданню Світовой рады Русинів 23. фебруара 2007 у Сїґетї (Румуньско). (Долов під текстом резолюції сьць підписы шыткых учатсників спoлoчнoго засіданя САРО і РОС.)

Карпаторусинський научный центр

давать на знамость, же выголошує кждорічну

Премію Александра Духновіча за русинську літературу од Штефана Чєпы.

Премія в подобі бронзової сошки карпатського медвіда як „русинського Оскар“ і сумї тїсяч америцькых долларів буде дана за найліпшы творы в поезїї ці в прозі написаны по русинськы, котры были надрукованы за послїдній 5-річний період.

Премія А.Духновіча помагать хоснованню русинського языка в творах, котры приносять вызнамный вклад до русинської літературы. Премія А. Духновіча є фінанцована Штефаном Чєпом із Торонта в Канаді і выдавать ся Карпаторусинськым научным центром в Окалі у США.

Кнїгы красной літературы, надрукованы в часї од 2001 по 2006 рік мають право на премію в 2007 році. Авторам або выдавателям треба представити і предложити 3 екземпларї кждої кнїжкы з коротков біографієв. 1 апріль 2007 року є послїднім днєм засланя шыткых матеріалів на адресу:

Professor Elaine Rusinko, Department of Modern Languages and Linguistics, UMBC, Baltimore, MD 21250, USA (e-mail: rusinko@umbc.edu)

НАРОДНІ НОВИНКИ

Выдавать Русин і Народны новинки з фінанчнов помочов Міністерства культуры СР. Шефредактор: Мгр. Александер ЗОЗУЛЯК, редакторкы: ПгДр. Кветослава КОПОРОВА, ПгДр. Марія МАЛЬЦОВСКА, языкова редакторка: ПгДр. Анна ПЛІШКОВА, ПгД. Адреса: *Ludové noviny, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov.* Тєл.: 051/77 256 29. Передплатне на рік 250 Ск, до сусіднїх штатів – 600 Ск, до заґранїча поштов II. класы 35 \$ або 26 €, поштов I. класы 43 \$ або 34 €, заплатити мож прямио в редакції, банковым шєком, банковым переводом або поштовов поукажков на ч. рахунку 1386912153/0200, Všeobecná úverová banka, robocьka Prešov. Вырoба: Друкарня КУШНІР у Пряшові. Рєґїстрачє ч. МК SR 417/91, МІС 49 438. Опублікованы поґляды дописователів не мусять быти згодны з поґлядами редакції.

Адреса новинок на інтернетї: www.rusynacademy.sk, <http://narodny-novyinky.presov.sk>, E-mail: rusyn@online.sk

Rusín a Ludové noviny
Duchnovičovo nám. 1
081 48 Prešov 1
PLZ
VsRP – 664/2003

Platené v hotovosti
080 02 PREŠOV 2

Єм гордый, же єм Русин (Реторичный прояс студента 4. класы Гимназии Л. Штокела в Бардієві – Петра Чулака.)

Прічыны, чом єм сі выбрав на свій реторичный прояс тему **Єм Русин і буду Русин** (парафраза із стишка А. Духновича „Я Русин был, єсм і буду“), суть дві. В першій ряді хочу повісти своїм сокласникам – Русинам, але і Словакам, хто суть Русини, які были нашы предковє і одкы пришли, а по друге, люблю вшыткы народы світа без роздїлу і хочу жебы жыли в злагодї і покою, без ненависти і дискримінації.

Одколи єм зачав внимати світ, усвідомлєвав єм сі, же моя мама бісїдує інакше з нами – дітми, а інакше із своєв мамов – моєв бабков, котра жыє в Андрїєвій, недалеко Бардієва. Спочатку єм тому не розумів, чом моя бабка вжывать інакшый язык, кідь жыє на Словєнську – де і мы з мамов і татом. Докінця єм їй даколи не розумів, але поступно єм тоты роздїлы перестав внимати.

Ясно, знам, же каждый з вас знать одповісти на вопрос, хто суть Русини, пардон, Руснаци. Тото друге поменованє є вам наїсто ближше, бо є міжді людьми фреквентованїше. Каждый з вас бы мі наїсто одповів, же Руснаци – то є група людей, котра жыє на Словєнську, но одлишує ся од Словаків своєв бісїдов, мы молоды сьме збачили і шпєціфічний гумор або способ прояву тых людей. О Руснаках колує много фіглів, подобно як о Загораках. А наїсто знате і руснацькый фолклор. Я вам але хочу повісти о Руснаках, властно о Русинах дашто веце. Тото, же мають свій неопаковательный гумор і прекрасны співанкы – то є предці лем дакус мало на їх познаня.

Хто з вас є такий, же затаїть своіх русиньскых предків? Нихто!!! А чом? Із психологічного боку каждый чоловік потребує десь належати, до даякой групи, бо чоловік є твор сполоченьскый. Но треба повісти і тото, же народность Русин на Словєнську была часто затїнена другыма народностями, наприклад Мадярами ці Ромами, о котрых і дньє веце чути. А кідь ся попозераме до минулости, Русини были затїнены народностей Українцєв, їх історія была замолжована, часто і перекручована. А чом народность Русин была затїнена народностей Українцєв? Додньє сі каждый думать, же Русин і Українцєв – то є тото саме. Довольте мі, жебы-м вас вывів з омылу. На Українцїв были Русини переменованы за часів соціалізму і тогды Русини як народность скоро стратили свій характер, свою ідентіту. Але подьме од початку.

Предкы Русинів, як говорять історіци (П. Р. Маґочій), пришли до долин Карпат почас 5. – 6. стороча ведно з предками іншых славянських народів. Але найстаршы даны в архівных документах о Русинах Пряшівского регіону суть з 11. – 12. ст. Прибываня Русинів на території дньєшнього Словєнська ся звязує тиж з волоськов колонізацій почас 14. – 16. стороча. Ту ся усадили і в рамках своіх можностей поступно зачали розвивати свої набоженьскы і культурно-сполоченьскы потреби. Раз быв про них історичный час приятніший, даколи менше і в залежности од того ся розвивали або стаґновали. Так то было приблизно до другой світової войны. По ній ся Русини на штирі десятироча стратили із списків народностей груп. Замінили їх Українці. Аж по ніжній революції – по 1989 році были Русини зясы узнаны як народность. Дякуючі новембровій революції, але і Русинам споза границь, з котрыма надвязали контакты, ся Русини на Словєнську зачали знову розвивати. Узаконили свій списовный язык, зачали закладати народностны організації, котры бы ся дождовали реалізації законных прав людей русиньской народностной меншны. Першов з них такой по новембровій революції была Русиньска оброда. Зачали ся выдавати русиньскы новинкы, часопис, выдодило ся русиньске выселаня в словєнській телевізії, розгласї, русиньскый язык ся в школьскім році 1999/2000 зачав учіти на высій школі. Міжді найвызначнїшу, але і міжді народом найзнамішу культурну інституцію Русинів мож зарядити Театер А. Духновича у Пряшіві, котрый несе мєно русиньского народного будителя 19. стороча, грекокатолицького священника Александра Духновича. Знамы суть і літературны алманахы, народны календарі і книги красной літературы, котры ся по новембровій революції зачали у великій мірі выдавати, бо по кодифікації русиньского языка (1995) было треба заповнити порожній простор, котрый ту vznikнув і заедно было треба увести русиньскый язык до жывота. Было треба вказати, же то не є лем язык на комунікацію в „кухні“, респ. про „корчмовы дебаты“, але є то язык культурного народа, язык, котрым ся мож выядрити у вшыткых областях жывота.

Моя мама даколи напише матеріал до часопису Русин, або до Народных новинок і думам сі, же є горда на то, же таты періодікы vznikли і дивгли самоусвідомлїня каждого Русина. Русиньскый язык не є тяжкый на комунікацію, скоріше на писаня, кідьже ся реалізує азбуков. Тото є може найвєкша барьєра, бо азбука ся по новембровій революції в школах скоро не учіть. Тото є і нещастя Русинів, бо кідь конечно настав час, же ся можуть без страху голосити ку своїй народности, вызерать то так, же помалы ся ку тій народности не буде хто голосити. Стара ґенерація вымерать, а молодеж перестала своїм старым родічам розуміти. Розуміти вербално, але і людьскы. Світ ся розвивать скорым темпом, на ніч ніт часу... На пару слов із старов бабков, на ей теле погляджїня, співанкы, колядку... На што вшытко сьме іщі забыли в нашім жывотї? Наїсто нераз настала ситуація, кідь внучата не розуміли своїм старым родічам, ку котрым пришли на навщіву. Русини сі то усвідомлюють і хотять тот проблем вирішити. Зато зачали заводити выучованя русиньского языка до школ по селах і містах, де жыють Русини. Зато была і недавно похрещена книга приповідок сестер Костовых з Курова, переложена до русиньского языка.

Русини суть тепер у великім революційнім розвитку а наше подякованя патрїть главно тым, котры верейно выступають, жебы зохабили за собов штось цїнне. Наїсто познате Енді Варгола, котрый був тиж Русином. Вдяка тому вызначному умелцєві 20. стороча не суть Міджлабірці лем обычайным містечком на северовыходї Словєнська. Музей Енді Варгола є познатый нелем на Словєнську, але і у світі. Може про Словаків є веце атрактивний Михал Гудак, телевізний і розгласовый модератор. Но Русини не суть лем шовмены. Суть то і люде, котры ся интересують о культуру, напр. недавно помершый Вінцент Федор, котрый на нас наїсто позерать з русиньского неба. Русини суть близкы і режисерови Юраєви Якубіскові, котрый режировав і документарный фїлм о Русинах під назвов *Фаребны камінкы*. Фраґменты русиньской культуры чути і в документах, котрыма ся презентує Марко Шкоп – єго найновшый документ *Іншы світы*.

На зачатку єм вам хотїв дашто повісти о Русинах, але тепер єм збачив, же я сам мам што доганяти, жебы єм знав, што то значить быти Русином. Тота робота мі барз помогла, жебы я сам ся дізнав веце о своїх предках і знав з істотов, де ся мам зарядити. Без передсудків, без гендікепу. Зачав єм мати у річах ясно, а богатов історієв свого народа, розметаного по цїлім світі, ся буду занимати надале. А мам іщі єден план. **Свої діти наїсто научу азбуку.**

• Учасниця бісїды з студентами Гимназии Л. Штокела в Бардієві: (справа) редакторка Народных новинок і Русина Пєдр. К. Копорова, шефредактор тых выдань Мґр. А. Зозуляк, асистентка Одділіня русиньского языка і культуры Інштїтуту регіональных і народностных штудій Пряшівской універзиты Мґр. А. Блыхова і одборна асистентка того одділіня Пєдр. А. Плішкова, Пєд.

Властна ідентіта про нас значить много,..

...твердят єднозначно студенты Гимназии Л. Штокела в Бардієві, котрых сьме по договорї з директором школы Др. **Марцелом Трібусом** навщівили з трєх прічин, але з єдиним цїлєм – ослвити молоду ґенерацію з темов народностной ідентіты і у звязи з тым представити будучім високошколакам можности штудія новоакредітованого штудійного програму Русиньскый язык і культура в комбінації з дванадцятьма предметами на ПУ. Кідь сьме споминали три прічыны, або, ліпше повіджено, три моменты, котры дали імпульз на таку стрічу, першым з них був єден студент той Гимназии – **Петро Чулак** з Бардієва, котрый в рамках середнєшкольскій одборной работы выбрав собі тему: *Єм Русин і буду Русин* (парафразаоване речїня з вірша народного будителя А. Духновича „Я Русин был, єсм і буду“...). Тото був про авторку тых рядків позітивный момент, котрый засїґналізував, же наша молода ґенерація ся интересує о свое походжїня. В ходї работы молодым студент, котрый хотїв своїм сокласникам представити Русинів як етнікум, сам ся дізнав много новых фактів о Русинах. Быв несподіваний з недавно похрещеной книжкы русиньских приповідок сестер Костовых з Курова *Приповідкы на добру ніч*, а проявлений интерес зорґанізувати бісїду із авторками приповідок був другим імпульзом на навщіву спомянутой Гимназии. Телефонат директора найстаршой Гимназии в Бардієві Др. Марцела ТРИБУСА, котрый позітивно зреаґовав на можность презентації штудія русиньского языка на ПУ міжді тогорічними матурантами Гимназии, лем ускорив нашы планы.

Бісїда із студентами, котра была 8. фебруара 2007, сповнила нашы очекованя, але і очекованя студентів, докінця назначила і візії сполупрацы до будучности. На самы перед на ній выступив **Петро Чулак** із своїм реторичным проясом *Єм Русин і буду Русин*, котрый доповнив і діапозітивами найвызначнїших особностей русиньского руху, і тым увів студентів до проблематики. О активітах Русинів по 1989 році побісїдовав найвызначнїший гость – **Александр Зозуляк**, шефредактор Народных новинок Русин і НН і таємник Світової рады Русинів, котрый заедно представив множество русиньских публікацій, выданых по 1989 році на Словєнську. Про четвертакы была найактуальнї-

ша інформація од Пєдр. **Анны Плішковой**, Пєд., з Інштїтуту регіональных і народностных штудій Пряшівской універзиты о условиях прїятя на штудіум русиньского языка, але і о можностях уплатніня ся по скінчїню штудія. О світової молодежній організації Русинів як о далшій можности самореалізації про молодых Русинів, побісїдовала докторандка ПУ, абсолвентка штудія русиньского языка, **Мґр. Алєна Блыхова**, а авторка тых рядків наконець зробила із студентами малу анкету о їх розуміню і потребі властной ідентіфікації в сполочній Европі. О спознаваню властной історії, культуры, але і потребі захованя традиції, звиків наших предків. Дїзнали сьме ся одповіть на вопрос, ці суть тоты моменты важны у розвитку особности молодого чоловіка, або їх перестає акцентувати і одсудать набік як штось непотрібне, може застаріле, пережыте?

Петра МІГАЛЧІНОВА, Бардієв: – *Мої родічі суть Шарішане, але сондуючі до минулости єм ся дізнала, же в нашій родинї є і даяке проценто русиньских предків. Думам сі, же властна ідентіта, спознаваня своего корія мать змысел до будучности і не мали бы сьме ся того зрікати, наопак, традиції і звыкы наших предків треба заховати про наступны поколіня.*

Івана ВАНЧІКОВА, Бардієв: – *Мої родічі мають русиньске корія – мама походить з Ондавкы, отець выростає в Куримці. Дома бісїдуєме по русиньскы і єм пересвідчена, же малы языкы бы не мали быти вытискованы на укор світових, мали бы ся утримувати, бо є то кус нашой ідентіты.*

Зузана КОКІНДОВА, Бардієв: – *Была єм несподівана фактом, же русиньскый язык быє кодифікованый і дньє єм мала можность попершыраз чути тот язык в кодифікованій подобі. Звучить то добрі, єм того погляду, же і языкы малых народів мають у світі місце, треба їх утримувати і розвивати.*

Марек БАНЬКА, Бардієв: – *Літні вакації єм каждый рік пережыває в Курові, і так єм жив інтензівно із вшыткыма Русинами в селі. Моя родина є тиж русиньска, хоць уж жыєме в Бардієві, де тото русинство не є аж так інтензівно, як по селах, зато мі є вшытко, што ся тыкать Русинів, близке. У селі є нормальне, же люде бісїдують по русиньскы, є то природне. Видить ся мі, же мы Славяне бы сьме ся мали у світі веце презентувати, вказати свою культуру і традицны жывоцны годноты.*

Яна ЧУЛАНОВА, Бардієв: – *Мої родічі суть обидвоє Русини, зато і наша выхова ся вела в тім дусі, то значить же у вопросї народности у нас не є нияких похыбностей. Історію наших предків бы сьме мали спознавати, мали бы сьме сохранны традиції, звыкы, віросповіданя, але і язык наших дідів, бо є то наше найціннїше бозатство.*

Марія ШУРКАЛОВА, Бєхєрїв: – *На мою народностну орьєнтацию мала вплив моя родина, але і бєхєрївскій отець духовный Владимир Панчак. Єм пересвідчена, же русиньска народность, але і русиньскый язык бы не мали заникнути, а жебы ся так не стало, мусить у зачатім ділі продовжувати молода ґенерація. Зато єм вырїшыла, же по скінчїню Гимназии буду штудувати свій материньскый – русиньскый язык.*

Петро ЧУЛАК, Бардієв: – *Мій интерес о властну ідентіту є зьявний з того реторичного прояву, думам, же ся мі подариť і СОЧку о Русинах зробити якнайліпше. Хоць єм сі выбрав високу школу економічного заміряня, мій интерес о Русинів ся не скінчїть і вірю, же попри штудію ся буду і надале занимати проблематіков русинства.*

Кветослава КОПОРОВА, фоткы авторкы, А. З. і П. Крайняк

„В Дітському домі є нам барз добрі...“

Суть як єдна родина

Од 1. януара 2006 року був зряджений Дітський домі в Міджілабірцях, але діти іщі были в просторах Спеціальной основної школи, бо не перешла делімітація.

Як ся то стало, зашла єм до ДД за єго директорков **Аннов Туроков-Гетешов**, котра охотно одповіла на мої вопросы. Одповідали і далшы робітнички.

• **Пані директорко, коли зачав офіціально фунговати Дітський домі?**

– Од 1. юла 2006 року. Зряджователєм є Крайский уряд роботы і соціальной родины в Пряшові. Сьме в просторах бывшой Матерської школки на ул. кпт. Налепки. В цілій будові была зробена реконструкція і закупеный новий інвентарь. Маме 32 выховны робітнички плус 8 помічных, газдын.

• **То значить, же сьте перешли на новий систем?**

– Є то правда. Маме 8 родин, в кожій є по 10 дітей, а 1 родину маме в будові родинного домі понижє Музея модерного уменя Енді Варгола. Мы говориме, же то є родина в тзв. „сателіті“. Вік выхованців є од 5 до 18 респ. 19 років (котры ходять на учіліще). В родині суть 4 выхователі плус єден помічний выховател-газдыня. Снажыме ся, абы в кожій родині був і муж, жебы діти віділи комплетну родину, а так были колшы готовы поставити ся на властны ноги. Тыкать ся то, правда, не вшыткых, бо в ДД суть главно ментально пошкоджены діти, котры потім ідуть до уставеі.

• **Як то вызерать у такій родині?**

– Кажда родина має велуку сполоченську ізбу, де є фарєбный телевизор, відео, радіо і сполоченськы гры. К діспозіції є заряджена кухня. Діти сплять по двой-трой у єдній ізбі, мають свої скринькы, нічний столик, мають працовню, спырхы і туалеты.

• **Якый є режим дня?**

Мгр. Славка Халаханова: – Я єм выхователька. Тот выховател, што має нічну службу, рано діти збудити, зробити їм фрыштик і одведе їх до школы. О 12-ій годині службу переберать другий выховател, котрый іде по діти до школы (навчания зістало у спеціальной школі, де діти мають і обіды). Дакус собі одпочинуть, дам їм оловрант і зачінам ся з ними учіти. Потім подля свого выховного плану реалізую выховный аспект, наприклад, бісідуюме на розлічны темы: як пережили рождественны свята, чім бы хотіли быти на карневалі, як собі представляють своїх родічів, як треба пришыти гомбичку, як зробити будку про пташата, учіме їх гігієнічны навькы і інше.

• **Помагають газдын готовить вечерю?**

С. Х.: – Барз радо помагають. Каждый день має двой дітей службу в кухні. Подавають вечерю на стіл, мьють граты, позамітають. Як уж є порядок, дакотрым помагам доучіти ся, іншы позерають телевизор, слушають музику, а коло пів десятой ідуть спати.

• **Доказали бы діти, главно тоты старшы, ай дашто самы зварити?**

Люба Рогачова, помічна выхователька-газдыня: – Знають зварити, наприклад, курячу поливку, яєшницю, карбінаткы. Можу повісти, же мають охоту до варіна. Но, а тоты меншы суть рады, кідь очістять зеленину або обалать різку.

• **Хто варить в суботу, в неділю або як є якась штатне свято?**

Л. Р.: – Цілоденну страву про них варить выховател, котрый мать службу. Страву мають пятьраз денно а вечер іщі другу вечерю. Вариме подля нормы, діти мають дость.

• **Як ся ті любить новий систем твого перебуваня в ДД?**

Ангеліка Горватова (11-річна): – Є то овелі ліпше, як кідь сьме были в спеціальной школі. Ту ся веце з нами занимають выхователі, помагаме при варіну, а то сі думам, же про мене і нас дітей є барз добрі.

• **Вызерать, же ты ті є ліпше, як было дома?**

А. Г.: – З домі сі не памятам ніч. Маме ся выдала, а отчім ня не хотів. Лем ведуча выхователька мі повіла, же мам велі сородинців, але я о них ніч не знам.

• **Хотіла бы єсь їх навщівити?**

А. Г.: – Барз бы-м хотіла їх спознати, навщівити. Я фурт пишу писма, але одповідь не приходить. Лем раз мі одписав мій біологічний отець. Тото писмо донєсь мам, але о мамі не знам ніч, нігда єм єй не віділа, не раз сі заплачу... Але маме ту нашы другы мамы – выхователькы і цілы колектїв ДД.

• **Як ся учіш, чім бы єсь хотіла быти?**

А. Г.: – Єм вызнаменана. Хочу быти кухарков.

• **Як ся ті любило рождественны свята?**

А. Г.: – Цілий день сьме помагали, хто як мій. З кішенкового сьме ся поскладали і купили сьме рістєвны обрусы, опаридили ялічку, помагали сьме в кухні з підготовлєнім вечері (капустніця, бандурковий шалат). Ідла барз красно пахли по цілій ізбі. Ішли сьме ся до потока мьити, запалили сьме свічку, помоліли сьме ся, а вечера нам барз смаковала. Ай фотили нас. Ай так, завіджу тым дітєм, што мають своїх родічів.

• **А дарункы были?**

А. Г.: – Гей. Каждый дістав то, што написав до Ісусовой пошты. Я дістала гру на батеркы, радійко із слухатками і козметіку. Быв то добрый Ісуско.

• **А ты што собі памяташ з домі?**

Гажі Палё (ывхованець ДД): – Ніч. Як мало го ня дали до ДД. Але познам 4 сородинців, сестра. Вероніка є в Гостовіцях, а же догромады є нас 18 дітей.

• **Хотів бы єсь навщівити родічів і сородинців?**

Г. П.: – Гей, але родічі не проявляють інтерес. Не раз плачу, а кідь ня выховател видить, же єм смутный, обниме ня, постискать, потішити.

• **Як ся учіш?**

Г. П.: – Єм вызнаменаный. Тішу ся, як мам службу в кухні. Є ту барз-барз добрі. Єм ту спокійный, бо хто знает, як дагде жыють мої родічі і сородинці.

• **Пані Полакова, знам, же роки робите в спеціальной школі.**

Алена Полакова, главна выхователька: – Роблю уж 23 роки. За тоты роки єм спознала велі дітей, а вера, не раз єм сі над їх судьбов заплакала. Тоты діточкы не зазнали родічовску ласку, не раз не розумлять таким понятям, як: баба, дідо, стрыко, тета, братранець, а мы їм то пояснюєме.

• **Яка є ваша работа?**

А. П.: – Роблю выховный план роботы про вшыткых выхователів, але каждый выховател має і свій індівідуальный план (музична выхова, медічна, тілесна, морална і ін.), на основе котрого реалізує свою роботу. Тыж каждый выховател має на каждую дітину „Книгу жывота“, де подрібно пише о дітині.

• **Што теперь приготавляте з дітми?**

А. П.: – Моментально робиме над програмом ку Дню матерей. Є то уж вецерічна традиція. Каждый рік береме участь на концерті „Усмів як дар“ у Пряшові і в Братіславі. Ходиме выступати із своїм програмом до старобинців, по шпытальях, по інших ДД, были сьме і в Польску, в Лупкові.

• **Хто платить за діти?**

А. П.: – Вшыткы тровы платить штат. Є то распочтова організація.

• **Пані Магерова, вы сьте соціална робітничка. О што ся старате?**

Люба Магерова: – Моєе работо є комуніковати міджі урядом, дітинов і родинов. Ходиме з дітми навщівляти їх родічів. Діти суть часто скламаны, бо їх родічі жыють у недобрых соціальных условиях. Але ай так ся тішуть, же были дома, віділи, як родина жыє. Ходжу і на судны іднаня, наприклад, при освоїну дітины.

• **Ці дістають діти ай даякы пінязі?**

Л. М.: – Діти до 15 років – 227 корун, а од 15 років – 681 корун. Є то лем про їх властну потребу, бо штатя, гігієнічны потреби і вшытко остатне їм даєме мы.

• **Може їм ай шпорите? Мають ай властны вкладны книжкы?**

Л. М.: – Правдаже, шпориме їм. Кідь, наприклад дітина поберать сиротське, вшыткы пінязі ідуть на вкладну книжку, котру дістануть аж при одході з ДД.

• **Пані директорко, окреме выхователів мате іщі далшы робітничкы?**

– Маме двох соціальных робітничкы, три економічны робітничкы, здравотничку, ведучу ставованя і шофера-майстра.

• **Мож повісти, же мате добре заступліня. Суть даякы проблемы?**

– Хыбує нам кваліфікований психолог, котрый бы рядно діагностіковав діти, бо в ДД маме лем барз мало дітей здоровых.

Што повісти наконець? Не є то легка работа робити в дітському домі з такыма дітми. Каждый з них потребує індівідуальный приступ. Але як єм віділа, в колектїві є добра сполупраца, суть ты як єдна родина. А што є главно, діти люблять своїх выхователів. Родічовску ласку чють од цілого колектїва. Усмів на твари діти свідчів о їх спокійности.

За розговор подяковала Анна ВЛАДЫКОВА, Міджілабірці

БУДУЧИМ
ВЫСОКОШКОЛАКАМРусинський язык
можете штудовати
в комбінації з 12
предметами

По успішнім процесі акредітації студійного програму Русинський язык і література, гестором котрого є Інститут регіональных і народностных студій Пряшівской універзіты, 28. юна 2005 Міністерство школства СР признало Пряшівській універзіті право уділівати академічний титул „бакаляр“ абсолвентам денной і екстерной формы студія 3-річного бакалярского студійного програму в рамках студійного одбору 1.1.1. Учітельство академічных предметів. Вдяка тому, од школьского року 2006/2007 на Пряшівській універзіті мож штудовати студійный програм Русинський язык і література в 12 акредітованых комбінаціях на 5 факултах:

на Філософічній факулті з: РУСЬ-КЫМ ЯЗЫКОМ І ЛІТЕРАТУРОВ, ІСТОРИЄВ, НІМЕЦЬКЫМ ЯЗЫКОМ І ЛІТЕРАТУРОВ,

на Факулті гуманітнх і природных наук з: АНГЛІЦЬКЫМ ЯЗЫКОМ І ЛІТЕРАТУРОВ, БІОЛОГІЄВ, ГЕОГРАФІЄВ, СЛОВЕНЬСЬКЫМ ЯЗЫКОМ І ЛІТЕРАТУРОВ, ВЫТВАРНОВ ВЫХОВОВ, МУЗИЧНОВ ВЫХОВОВ,

на Факулті шпорту з: ТІЛЕСНОВ ВЫХОВОВ,

на Грекокатолічкій теологічній факулті з: НАБОЖЕНЬСКОВ ВЫХОВОВ,

на Православній богословьчкій факулті з: НАБОЖЕНЬСКОВ ВЫХОВОВ.

Тоту інформацію даєме до увагы главно будучім високошколакам в Словенській републиці, які в януарі 2007 року будуть вирішувати о тім, ДЕ далє на високу школу і ШТО штудовати. Віриме, же акредітованы комбінації заінтересують абсолвентів середніх школ і главно тых, котры походять з регіонів з компактно жыючым русинськым жытельством і мають інтерес о свій материнський русинський язык, русинську літературу, історію і культуру. Але, самособов, студійный програм Русинський язык і література є отворений про каждого, кого русиністика інтересує і хто перспективно уважує ся нєв занимати на професіональний уровни. Віриме, же міджі будучіма високошколаками ся найдуть і такы.

ПгДр. Анна ПЛІШКОВА, ПгД.,

Інститут регіональных і народностных студій Пряшівской універзіты

• 17. 2. 2007 у центрі Світового конгресу Русинів у Пряшові председа Світовой рады Русинів П. Р. Магочій ся стрітив із молодыма актївистами Сполку русинської молодежи Словенська (СРМС) і Світового форуму русинської молодежи (СФРМ): (справа) М. Дроновом, П. Крайняком, мол. (член выбору СРМС), А. Блыховов (председкыня СРМС і підпредседкыня СФРМ) і М. Лацовоє-Губцей. Фотка: А. З.

Міджінародный табор
народностных меншин

В днях 5. аж 11. децембра 2006 року був у рекреачній области Сниньскы рыбнікы на Словенську Міджінародный табор народностных меншин, де ся стрітило выше 50 хлопців і дівчат словенської, русинської, чеської, моравської, лужицько-сербської і хорватської народностей із Словенська, Чеська, Сербска, Хорватська і Німецька.

Главным організатором той акції была Русинська оброда на Словенську. Стріча молодых была зреалізована з фінанчнов помочов Міністерства культуры СР у рамках програму Культура народностных меншин у сполочній Европі, і грантового програму Европской унії під назво Молодеж. Перебываня участників споза границь было в таборі збогачене культурными і шпортовыма акціями, познванєм природных крас области Вігорлату і околїці, деревяных церьковок выходного обряду і презентацієв умельчкыи творчости і фольклору. Участники послушали і лекцію на тему Історія і сучасность Грекокатолічкыи церьквы на Словенську, з котров выступив студент 5. річника Грекокатолічкыи теологічній факулты Пряшівской універзіты – Петро Кайняк, мол. Вершинов стрічі была їх участь на рождественнім концерті Славянське рождественне пасторале, котрый був у неділю, 10. децембра в концертній салі Вігорлатьского цетра культуры в Гуменнім.

Як ся высловив член выконного выбору Русинської оброды і автор проєкту Мірослав Кереканіч – барз потребным є організовати такы стрічі молодежи, котры дають простор на взаємне спознаваня народных культур, нароной менталіты, фольклору, народных традицій і історії народностных меншин. Є то путь зближованя і взаємного ліпшого порозуміння в сполочній Европі, – підкреслив М. Кереканіч.

Др. Петро КРАЙНЯК,
Пряшів

• 9. 2. 2007 до редакції Народных новинок і Русина завітала Олена Литвиненко, докторандка Катєдры новшой і сучасной історії Одеськой народной універзіты, котра роздобыла штїпендію Вышеградського фонду штудії при Славїстичнім інституті САН у Братіславі в роках 2006 – 2007. Предметом єї інтересу і навщывы на Словенську є збераня матеріалу про дізертачну роботу з темов Порівняня формованя етнічного статусу Лемкіє у Польску і Русинів на Словенську по ІІ. Світовій войні. На фотії (справа) штудент Пряшівской універзіты М. Дронов і таємник СРР і шефредактор русинських періодичных і неперіодичных выдань А. Зозуляк. Фотка: А. П.

Рада Европы выділила 10 ґрантів
про штудентів-Русинів із Підкарпатя

Рада Европы выділила 10 ґрантів на далшы штудії про абсолвентів школ на Підкарпатю, котры суть Русинами. Найуспішнішы з них так будуть мочи продовжувати свої штудії на штирєх европських високих школах, на котрых мож штудовати ай русинський язык: на Ягелонській універзіті в Кракові (Польско), на Пряшівській універзіті (Словенско), на Нїредьгазькій універзіті (Мадярсько) і на Новосадській універзіті (Сербско).

„Штуденты здобудуть діпломы европского характера, а тыж шансу продовжувати в докторандьскім штудію на европській універзіті,“ конштатовав Мгр. Валерій Падяк, к. н., председа Общества А. Духновича в Ужгороді, який додав, же на Підкарпатю в сучасности фунгує 27 недільных русинських школ. Дакотры з них фунгують при общоосвітних, але даколи веджіня тых школ не хоче доволити отворити недільну школу.

„Наприклад, у селі Чинадієво учітелька была мушена взяти діти-Русинів домів, бо директор не доволів вести навчаня в русинськым языку в будові школі.“ Бояв ся, же стратит роботу,“ додав В. Падяк. Тыж повів, же на єдну з отворєных годин в русинській недільній школі по першыраз пришов ай ведучій одбору освіти Областной державной адміністрації Юрій Герцог.

(Подля: UA-Reporter.com)